

precies met de marine- en luchtstrijdkrachten zou doen indien Japan een bepaald gebied zou aanvallen¹, en Australische officieren verschenen ter inspectie op Timor alsook op Ambon (inmiddels was besloten dat in geval van oorlog de Australiërs ook naar dat laatste eiland versterkingen zouden sturen²) – het Nederlandse kabinet keurde op verzoek van het Britse op 11 november goed dat Australische troepen eventueel al vóór het uitbreken van de vijandelijkheden op Timor en Ambon zouden mogen landen; ‘het gevraagde’, constateerde Gerbrandy tijdens het kabinetsberaad, ‘prejudicieert de deelneming van troepen van het Britse *Empire* aan de strijd, waaromtrent tot dusver geen zekerheid bestond’³ – geen zekerheid voor het geval Japan uitsluitend Nederlands-Indië zou aanvallen.

Wat te doen als Japan Indië in eerste instantie ongemoeid zou laten en de handen alleen zou uitstrekken naar òf Britse òf Amerikaanse gebieden?

Het Nederlandse kabinet had op 15 augustus vastgesteld dat, aldus de kabinetsnotulen, ‘de Nederlandse regering niet werkeloos zal blijven, indien de maatregelen van Japan, voorzover deze het zuidwesten van de *Pacific* zullen betreffen, aan Engeland en de Verenigde Staten tot tegenmaatregelen zullen aanleiding geven’ – men mag hieruit afleiden, dat, indien door een verder oprukken van Japan in de *Nanjo* een oorlogstoestand zou ontstaan tussen Japan enerzijds en het Britse Rijk en de Verenigde Staten anderzijds, Nederland Japan de oorlog zou verklaren. Dit belangrijke principiële besluit werd nog diezelfde dag in een code-telegram aan van Starckenborgh meegedeeld; hij seinde terug dat het zijn instemming had, maar een maand of twee later ging hij zich stoten aan de beperking die er in vervat was: stel dat Japan niet in de *Nanjo* maar elders in de *Pacific* tot aggressie zou overgaan, wat dan? Was het denkbaar

¹ In die, zoals zij officieel heetten, *Plans for the employment of naval and air forces, including army air forces of the associated powers in the Eastern theatre in the event of war with Japan* (men sprak van ‘de *Plenaps*’) werden vier gevallen onderscheiden: *a* de richting van de Japanse aanval is niet duidelijk, *b* Japan valt Malakka aan, *c* Japan valt de Philipijnen aan, *d* Japan valt Nederlands-Indië aan. De laatste versie van deze plannen kwam op 12 november '41 gereed en die versie werd zowel door de Britse als door de Amerikaanse stafchefs goedgekeurd. ² Onder Australische druk werd goedgevonden dat op Ambon een *Combined Headquarters* zou worden gevormd en dat op Timor de Australiërs het commando zouden hebben – dit waren regelingen welke van Starckenborgh, beducht voor Australische expansie-neigingen en voor gezichtsverlies van het gouvernement, met enige bezorgdheid vervulden. ³ Ministerraad: Notulen, 11 nov. 1941.